

خلاصه هموویرژ لانس

بیمارستان آیت الله مدنی بجستان

واحد آموزش بیمارستان آیت الله مدنی بجستان

فهرست مطالب

2.....	تعریف و اهداف هموویتز لانس
2.....	اهداف اصلی
2.....	خطاهای شایع در فرآیند ترانسفیوژن
2.....	انواع فرآورده های خونی
3.....	فرآورده های پلاکتی
3.....	فرآورده های پلاسما
3.....	فرآورده های مشتق از پلاسما
4.....	درخواست اورژانسی خون
4.....	مراقبت های قبل از تزریق خون
5.....	مراقبت های حین تزریق خون
5.....	مراقبت های هنگام بروز واکنش
5.....	مراقبت های بعد از تزریق خون
6.....	عوارض حاد
6.....	عوارض تأخیری
7.....	عوارض غیر ایمنی و متفرقه
7.....	نکات کلیدی پرستاری

تعریف و اهداف هموویژلانس

❖ هموویژلانس یعنی نظام مراقبت از خون و فرآورده های خونی از مرحله اهدا تا تزریق به بیمار ، با هدف ارتقای ایمنی و پیشگیری از عوارض ناخواسته .

اهداف اصلی :

- ارتقاء فرآیند تزریق و مستند سازی
- گزارش و تحلیل سیستماتیک عوارض انتقال خون
- کاهش خطا ها و افزایش سلامت بیماران

خطاهای شایع در فرآیند ترانسفیوژن	
نوع خطا	توضیح
دانشی	به علت کمبود اطلاعات
لغزشی	ناشی از خستگی یا بی توجهی
Near Miss	خطاهای کشف شده قبل از آسیب

انواع فرآورده های خونی

نوع فرآورده	حجم	ویژگی	نگهداری	موارد مصرف
خون کامل (Whole blood)	500 cc ± 50	شامل همه اجزاء خون	۲-۶ درجه سانتی گراد در CPDA1 تا ۳۵ روز	شوک هموراژیک (خونریزی < ۲۵٪) ، تعویض خون نوزاد . کنتراندیکاسیون در CHF و آنمی مزمن با حجم خون طبیعی
RBC متراکم	200 - 300 cc	افزایش توده گلبول قرمز و افزایش اکسیژن رسانی	۲-۶ درجه سانتی گراد در CPDA1 تا ۳۵ روز	خونریزی < ۱۵٪ - کم خونی علامتدار Hb < 7 g/dl بیمار بدحال - خونریزی گوارشی Hb < 8 g/dl بیمار ACS
RBC کم لکوسیت		حذف لکوسیت ها قبل از ذخیره سازی یا با فیلتر در بالین	۲-۶ درجه سانتی گراد	پیشگیری از FNHTR ، عفونت های ویروسی مانند EBV ، آلوایمونیزاسیون و مقاومت پلاکتی . عارضه red eye syndrom
RBC شسته شده		حذف پلاسما و پروتئین ها	مصرف تا ۲۴ ساعت بعد از شستشو	بیماران با آلرژی یا IgA deficiency
RBC اشعه دیده		جلوگیری از GVHD	تا ۱۴ روز بعد از اشعه	نوزادان IUT ، نقص ایمنی ، شیمی درمانی
RBC منجمد		ذخیره طولانی (۱۰ سال)	۶۵- تا ۸۰- درجه سانتی گراد	گروه های نادر ، خون اتولوگ . مدت مصرف ۳۰ دقیقه پس از ذوب
RBC اطفال		حجم کمتر برای نوزادان	۲-۶ درجه سانتی گراد تا ۳۵ روز	نوزادان ، شیرخواران > ۱۰ kg

هم گروه بودن فرآورده از نظر سیستم ABO و Rh با گیرنده و کراس میچ الزامی است .

فرآورده های پلاکتی

نوع پلاکت	حجم	روش تهیه	حداقل تعداد پلاکت
Random Donor (PRP)	40 – 70 ml	از خون کامل	$\geq 5.5 \times 10^{10}$
Buffy Coat	≈ 300 ml	از 4 - 5 واحد خون	$\geq 3 \times 10^{11}$
Apheresis Platelet	≈ 300 ml	از یک اهدا کننده	$\geq 3 \times 10^{11}$

اندیکاسیون های تزریق	حداقل PLT لازم
بدون خونریزی	$< 10,000 / \mu\text{l}$
با خطر خونریزی یا اقدام تهاجمی	$< 20,000 / \mu\text{l}$
پیش از جراحی یا خونریزی فعال	$< 50,000 / \mu\text{l}$
جراحی مغز یا چشم	$< 100,000 / \mu\text{l}$

سازگاری : از نظر ABO بهتر است رعایت شود . کراس میچ نیاز ندارد .

نگهداری : ۲۴-۲۰ درجه سانتی گراد با تکان مداوم

انقضاء : ۳ روز - در فرآورده پلاکت شسته شده تا ۴ ساعت پس از شست و شو

منع مصرف : HIT ، TTP ، ITP

پیشگیری از مقاومت پلاکتی : استفاده از پلاکت آفرزیس و غربالگری HLA

فرآورده های پلاسما (PLASMA PRODUCTS)

نوع	ترکیبات مهم	موارد مصرف
پلاسمای تازه منجمد (FFP)	فاکتورهای I ، II ، V ، VII ، VIII ، IX ، XIII ، XI ، X	DIC ، نارسایی کبد ، خونریزی حاد ، وارفین
Cryoprecipitate	فیبرینوژن ، فاکتور VIII ، XIII ، VWF	هموفیلی ، فیبرینوژن $> 100 \text{ mg/dl}$
CPP (Cryo Poor Plasma)	فاقد کرایو	جایگزین در برخی کمبود ها

سازگاری : ABO الزامی ، Rh اهمیتی ندارد .

فرآورده های مشتق از پلاسما (FRACTIONATED PRODUCTS)

گروه	مثال ها	کاربرد
فاکتور های انعقادی	Fibrinogen ، PPSB ، IX ، VIII	هموفیلی ، نقص انعقادی
ایمونوگلوبولین ها	IVIG ، ضد هیپاتیت ، ضد کزاز	تقویت ایمنی یا درمان کمبود ایمونوگلوبولین
پروتئین ها	آلبومین ۵٪ ، ۲۰٪	شوک ، سوختگی ، هیپوپروتئینمی

نگهداری : ۲۰- تا ۳۰- درجه سانتی گراد تا ۳۶ ماه

پس از ذوب : حداکثر تا ۲۴ ساعت (نگهداری در یخچال) قابل مصرف

درخواست اورژانسی خون (EMERGENCY BLOOD REQUEST)

موارد نیاز به درخواست اورژانسی :

- خونریزی حاد شدید (< ۲۵٪ حجم خون)
- شوک هموراژیک
- هموگلوبین > ۶ همراه علائم حیاتی ناپایدار
- اعمال جراحی اورژانسی یا ترومای شدید
- پارگی عروق بزرگ ، زایمان با خونریزی شدید و DIC

نکات اجرایی مهم :

- ✓ اطمینان از دستور کتبی پزشک و مهر " اورژانسی "
- ✓ پزشک باید در فرم درخواست ، علت اورژانسی بودن را ذکر کند .
- ✓ نمونه بیمار برای تعیین گروه خونی و کراس میج سریع ارسال شود .
- ✓ در صورت نبود وقت برای تطابق کامل ، استفاده از خون O منفی مجاز است :
  - زنان در سن باروری ← O منفی
  - سایر بیماران ← O مثبت در صورت کمبود O منفی
- ✓ پس از تزریق اولیه ، بلافاصله تطابق کامل و کراس میج رسمی انجام شود .
- ✓ حتماً پس از تزریق ، فرم پیگیری و گزارش به هموویتز لانس ارسال گردد .
- ✓ در صورت بروز هر واکنش ، قطع فوری تزریق و گزارش به بانک خون
- ✓ حتی در صورت فوت بیمار انجام کراس میج به جهت مسائل قانونی الزامی است .

مراقبت های قبل از تزریق خون

مورد	توضیح
چک نسخه پزشک	نوع فرآورده ، حجم ، سرعت و اندیکاسیون تزریق بررسی شود .
ارزیابی وضعیت بیمار	فشارخون ، نبض ، دما ، تنفس ، اشباع اکسیژن ؛ سابقه آلرژی یا واکنش قبلی به خون .
آزمایش ها و کراس میج	تایید هویت بیمار (پرسش از بیمار و تطابق با میچ بند و پرونده) ، نمونه تازه (حداکثر ۷۲ ساعت قبل) ارسال شود . برچسب گذاری دقیق با نام ، شماره پرونده ، تاریخ و نام نمونه گیر در بالین و ثبت درخواست سیستمی از HIS
تطابق فرآورده با بیمار	تایید هویت بیمار ، گروه خونی و Rh ، شماره کیسه و تاریخ انقضا توسط دو پرستار به طور مستقل کنترل شود .
بررسی ظاهری کیسه خون	تغییر رنگ ، کدورت ، همولیز ، لخته ، نشست یا تاریخ انقضا بررسی شود .
آماده سازی تجهیزات	ست خونی با فیلتر ۱۷۰-۲۶۰ میکرون ، محلول نرمال سالین ۰/۹٪ ، مانیتور علائم حیاتی .
آموزش به بیمار	در مورد علائم هشداردهنده (تب ، لرز ، تنگی نفس ، خارش ، درد قفسه سینه) آموزش داده شود .

مراقبت های حین تزریق خون

مورد	توضیح
شروع تزریق با سرعت کم	۲ ml/min در ۱۵ دقیقه اول ؛ در صورت بدون علامت بودن ، افزایش سرعت طبق دستور پزشک .
پایش علائم حیاتی	قبل از شروع ، ۱۵ دقیقه ، ۳۰ دقیقه ، ۱ ساعت ، ۲ ساعت و ۳ ساعت پس از شروع و ۴ ساعت پس از پایان تزریق
مشاهده ی بیمار از نزدیک	در ۱۵ دقیقه اول در کنار بیمار بمانید ؛ چون بیشترین واکنش ها در این بازه رخ می دهد .
در صورت نیاز به وارمر خون Blood Warmer	اندیکاسیون : تزریق مکرر یا سریع خون (Massive transfusion) ، تعویض خون نوزادان ، جراحی های قلب ، تروما یا سوختگی وسیع با نظر پزشک • تنظیم دما در حدود ۳۷ درجه ، دمای ۴۲ درجه باعث لیز خون می شود
عدم تزریق دارو همراه خون	هیچ دارویی نباید از همان مسیر تزریق شود .
مدت تزریق هر واحد خون	حداکثر ۴ ساعت (پس از آن احتمال رشد باکتریایی وجود دارد)
پایش علائم هشدار	در صورت تب ، لرز ، تنگی نفس ، درد قفسه سینه یا راش ← تزریق را فوراً متوقف کنید .
ثبت دقیق زمان ها	زمان شروع ، پایان ، نوع فرآورده ، شماره کیسه و نام تزریق کننده ثبت گردد .

مراقبت های هنگام بروز واکنش (واکنش ترانسفیوژن)

اقدام فوری	توضیح
توقف فوری تزریق خون	ست خونی را جدا و مسیر را با نرمال سالین باز نگه دارید .
تایید هویت بیمار ، کنترل علائم حیاتی و بررسی کیسه فرآورده	فشارخون ، نبض ، دما ، تنفس ، SpO ₂ فوراً اندازه گیری و شماره کیسه ، نوع فرآورده ، تطابق برچسب بررسی و کیسه انجام شود .
اطلاع پزشک و بانک خون	گزارش علایم و نشانه ها
ارسال نمونه خون و ادرار بیمار	جهت بررسی همولیز و تست کومبس مستقیم .
ثبت و گزارش واکنش در فرم هموویژلانس	نوع واکنش ، اقدامات انجام شده و نتایج نهایی در سیستم گزارش داده شود .

مراقبت های بعد از تزریق خون

مورد	توضیح
کنترل علائم حیاتی نهایی	بلافاصله پس از پایان تزریق و ۴ ساعت بعد مجدداً ثبت شود .
بررسی محل تزریق	از نظر نشت ، قرمزی یا التهاب .
ثبت کامل در پرونده	نوع فرآورده ، حجم تزریق ، شماره کیسه ، زمان شروع و پایان ، هرگونه واکنش و اقدامات .
ارزیابی پاسخ درمانی	چک Hb ، Hct یا PLT در صورت نیاز ۲۴ ساعت بعد از تزریق .
آموزش بیمار	اگر تب ، لرز یا ادرار تیره طی ۲۴ ساعت آینده رخ داد ، سریع گزارش دهد .
دفع ایمن فرآورده مصرف شده	بر اساس دستورالعمل پسماندهای زیستی (biohazard)

عوارض حاد (IMMEDIATE REACTIONS) : بروز در حین تزریق یا تا ۲۴ ساعت بعد

نوع عارضه	علت / مکانیسم	علائم اصلی	اقدام پرستاری
همولیتیک حاد (AHTR)	ناسازگاری ABO ، تخریب گلبول ها درون عروق	تب ، لرز ، درد قفسه سینه ، پشت و پهلو ها ، افت فشار ، تنگی نفس ، هماچوری ، نارسایی کلیه	توقف فوری تزریق ، حفظ مسیر با نرمال سالین ، مانیتور علائم حیاتی ، اطلاع به پزشک ، ارسال کیسه و نمونه بیمار برای بررسی ، تزریق مسکن
تب غیر همولیتیک (FNHTR)	وجود آنتی بادی در گیرنده (بیمار) علیه گلبول های سفید	تب و لرز ، تهوع ، استفراغ ، تغییرات تنفسی و تاکی کاردی	توقف موقت تزریق ، بررسی همولیز ، تجویز استامینوفن ، مپیریدین در صورت لرز شدید و استفاده از فرآورده کم لکوسیت در آینده
آلرژیک خفیف	واکنش ازدیاد حساسیت به فرآورده خون	خارش ، کهیر ، قرمزی ، تنگی نفس ، بدون تب	توقف موقت تزریق ، آنتی هیستامین و کورتون ، در صورت نیاز O2 تراپی ، ادامه تزریق در صورت بهبود
آنافیلاکسی	کمبود IgA یا حساسیت شدید	کهیر و آنژیوادم ، تنگی نفس ، برونکواسپاسم ، کرامپ شکمی ، هایپوتنشن ، تاکی کاردی ، آریتمی و ایست قلبی ، شوک	توقف تزریق ، پوزیشن ، احیای فوری ، اپی نفرین ، آنتی هیستامین ، کورتون ، اکسیژن ، پایش قلبی
سپتیک (عفونت باکتریایی)	آلودگی فرآورده (به ویژه پلاکت ها)	تب ($< 38/5$) ، لرز ، شوک ، افت فشار	توقف تزریق ، ارسال کیسه برای کشت ، آنتی بیوتیک وسیع الطیف ، مانیتورینگ و کنترل U/O
TRALI	آنتی بادی ضد HLA نوتروفیل از اهدا کننده به گیرنده	تب ، لرز ، تنگی نفس ، هایپوتنشن ، تاکی کاردی ، سیانوز و ادم دوطرفه ریه	توقف تزریق ، اکسیژن ، تهویه مکانیکی در صورت نیاز ، عدم مصرف دیورتیک
TACO	تزریق سریع یا حجم زیاد	تنگی نفس ، $\uparrow$ CVP ، هایپرتنشن ، ادم ریوی و فشار نبض پهن	توقف تزریق ، بالا بردن سر ، فورزماید ، اکسیژن ، تزریق آهسته تر در آینده

عوارض تأخیری (DELAYED REACTIONS) : بروز از چند روز تا چند هفته پس از تزریق

نوع عارضه	علت / مکانیسم	علائم	اقدام پرستاری
همولیتیک تأخیری (DHTR)	آلوایمونیزاسیون علیه آنتی ژن های RBC	تب خفیف ، یرقان ، $\downarrow$ Hb چند روز بعد	پیگیری Hb ، آزمایش کومبس ، اطلاع به بانک خون ، تزریق خون یا RBC سازگار
بیماری پیوند علیه میزبان TA-GVHD	سلول های T زنده اهدا کننده علیه بافت گیرنده	تب ، راش ، اسهال ، پان سیتوپنی ، ۳-۳۰ روز بعد	درمان حمایتی ، پیگیری با خون اشعه دیده
POST-TRANSFUSION PURPURA (PTP)	آنتی بادی ضد پلاکت گیرنده	پورپورای ترومبوسیتوپنیک ، خونریزی به مدت ۸ تا ۱۰ روز پس از تزریق خون	IVIG ، پلاسما آفرز و تزریق پلاکت های منفی از نظر HPA-1A
IRON OVERLOAD (HEMOSIDEROSIS)	تزریق مکرر خون	دیابت ، سیروز ، کاردیومیوپاتی	داروی (CHELATION دسفرال) ، پایش آهن سرم
عفونت های منتقله از خون	HBV , HCV , HIV , CMV ، مالاریا	بسته به پاتوژن	غربالگری دقیق و گزارش در سیستم هموویژلانس

عوارض غیرایمنی و متفرقه

نکات و مراقبت	علت	نوع
هواگیری دقیق قبل از تزریق ، در صورت بروز قرار دادن بیمار به سمت چپ و موقعیت پاها بالاتر از سطح قفسه سینه و سر بیمار باشد .	تزریق هوا از ست یا مسیر IV	Air Embolism
توقف موقت یا کاهش سرعت تزریق خون در صورت بروز علایم تتانی تجویز کلسیم	تزریق سریع خون حاوی سیتрат (بهویژه در Massive transfusion)	Hypocalcemia
گرم کردن خون در massive transfusion با وارمر خون	تزریق سریع خون سرد	Hypothermia
پایش ECG ، بررسی K^+ سرم	در خون‌های قدیمی یا تزریق سریع RBC	Hyperkalemia
کاهش مقاومت در برابر عفونت ها ، ناشناخته ولی محتمل	تغییر سیستم ایمنی گیرنده	TRIM (Immunomodulation)

نکات کلیدی پرستاری

- ✓ خون فقط با **فرمال سالین 0.9%** و حداکثر با ۳۰ تا ۵۰ سی سی رقیق یا شست و شو داده می شود .
- ✓ تزریق سریع یا همزمان چند واحد خون بدون پایش می تواند منجر به TACO شود .
- ✓ فرآورده های اشعه دیده برای بیماران نقص ایمنی و نوزادان الزامی است .
- ✓ در TRALI از دیورتیک ها استفاده نکنید (ادم ریوی غیرکاردیوژنیک است) .
- ✓ همیشه در فرم هموویژلانس ، حتی واکنش های خفیف (تب ، خارش) نیز باید ثبت گردد .
- ✓ در واکنش های تب دار یا آلرژیک خفیف : تزریق پس از درمان علامتی قابل ادامه است .
- ✓ در واکنش های شدید همولیتیک ، سپتیک و TRALI : تزریق نباید از همان کیسه ادامه یابد .
- ✓ در بیماران قلبی و سالمندان ، سرعت تزریق باید آهسته تر و با پایش دقیق CVP باشد .
- ✓ ثبت دقیق علائم و اقدامات در پرونده ضروری است (جنبه حقوقی دارد) .
- ✓ واکنش حاد همولیتیک غیر ایمنی در اثر استفاده از سرسوزن باریک جهت تزریق ، تزریق سریع ، وارمر با دمای بالا ، رقیق سازی با رینگر یا دکستروز ۵٪ و آلودگی باکتریایی ایجاد می شود .
- ✓ RBC ها : نیاز به تطابق دقیق ABO و RH دارند .
- ✓ پلاسمای اهدا کننده باید با RBC گیرنده سازگار باشد (یعنی برعکس منطق RBC) .
- ✓ پلاکت ها و کرایو اگر هم گروه باشند بهتر است ، ولی در اورژانس ناسازگاری معمولاً بی خطر است .
- ✓ در زنان RH منفی ، تزریق هر فرآورده RH مثبت باید با پروفیلاکسی ANTI-D ۵۰۰ IU همراه باشد .
- ✓ آلبومین ، IVIG و مشتقات پلاسما نیازی به تطابق ABO یا RH ندارند .